

et sup oīa bruta. et de hō habz magnū gaudiū: et maxime qū videt se tantū esse dilectū p omnibz creaturis a suo ditorz: qui sola sua volūtatē et benignitatē et bonitatē fecit hominē talem: et voluit omnibus alijs pferri. **I**sta omnia nō cogitaret homo: nisi essent alie creature inferiores. qz respiciendo alias creaturas: tunc hō mo se cōparat ad illas: et videt q ille multo minus acceperūt q̄ ip̄e. et sic cōparando hominē ad omnes: et hominē ad quālibet p se. **S**i ergo homo vult hēre gaudiū de his que habet: et q̄ data sunt sibi. comparare se debet ad inferiores creaturas: et tunc videbit seipm et cognoscat seipm et dignitates suam. nec aliter poterit seipm cognoscere. **Q**ū ei cōparat staturaz sui corpis ad staturā alioz aialiu: tūc cognoscat suā dignitatē et nobilitatē. **Q**uia aialia respiciūt semp terrā: et habēt facies semp versus terrā. homo autē respicit celum: et habet caput et faciē semp ad celū. et aialia habent staturā curuā. et hō habz staturam rectā. **E**t dum homo etiā videt quomō cetera aialia ambulant. et qualiter ip̄e ambulat. videt differētiā magnā. et dum etiā comparat pulchritudinez faciei sue ad pulchritudinem alioz animalium. et pedes ad pedes. et manū suas ad membra alioz animaliu. tunc certe hō mo cognoscat suam nobilitatē: et multuz gaudet: et reputat se ex hoc solū esse diuitem. qz cognoscat q̄ conditor oim creaturarū. sibi tantā voluit conferre dignitatē et excellentiā p omnibz alijs creaturz. maxime qz voluit ipm facere creaturā rationalem. et alias creaturas irracionales et bruta. et qz voluit ei conferre liberū arbitrium: et nō alijs creaturis: q̄ omēs sunt serue respectu homis. et dū etiā voluit homini dare imaginē suam: et nō alijs creaturis. et istam dignitatē et p̄rogatiuaz cognoscat se habere homo sup alias creaturas ad quas se cōparat. **E**t sic apparet: q̄ alie creature sunt omēs ad gaudiū hominis. qz p ipas cognoscat seipm. et hoc ē maximum bonū homis cognoscere seipm. et maximū malū homis ignorare seipm. **I**tem etiā res inferi oēs homie sunt ad magnam doctrinā et cognitionē homis.

Unde p aialia bruta cogit: q̄ suuz vltimum ac finale et verū bonū: nō p̄sistit in istis rebz corpilibz et insensibilibz ac i delectamētis corpis. sic in bibēdo: comedēdo tu ruriādo. qz ista oīa cōcitant etiā bestijs. ideo arguit hō: q̄ debet hēre alia bona: q̄ nō pueniunt aialibz sicut ip̄e hō excedit alia aialia. **E**t ideo cognoscat q̄ suavltima felicitas nō p̄sistit in istis rebz corpilibz: q̄bus etiā vtunt bestie. **E**t si aialia nō essent: forte crederet q̄ non essent maiora alia bona p ip̄o: sed solū ista. et ideo istam cognitionē habet ppter aialia. **U**lteri⁹ nō est aliqua creatura: a qua hō nō possit extrahere aliquā doctrinā aut aliquod exemplum ad suū bonū et ad suā vtilitatē. **E**t sic omnia vel sunt ad bonuz corpis. vel anime: vel vtriusqz simul. **P**rererea iam declaratū est in scala nature: q̄ cōposita ē ex omnibz creaturis. q̄liter hō ascendit in cognitionē sui creatoris: et acq̄rit magnā scientiā de deo. ita q̄ omēs creature intendant homi ad acq̄rendū verā scientiam homini necessariā: vt declaratū ē. **E**t non solū hoc: sed etiam plures alias sciētias q̄ nō sunt necessarie simplr: sed i illis p̄ hō delectari. sicut sunt geometria: arithmetica: musica: astrologia: phia natural et metaphisica: q̄ oēs or̄te sunt a creaturz. **C**ōcludamus ḡiterū ex dictis: q̄ oīa q̄ sunt in mundo: facta sunt ppter homiem. et q̄ nulla creatura inferior homie est ppter se ipam: nec ad bonū sui ipsi: sed ppter hominē: et ad seruendū corp̄i vel aīe videli: ceterū ad necessitatē vel ad vtilitatē seu ad iuuamē siue p̄solutionē sine gaudiū: aut doctrinā et exemplū. **S**equit̄ ḡ q̄ hō obligatus deo p oibz his et p toto mundo. qz ppter ipm fact⁹ est. **V**erissima ḡ et realis obligatio hoīs est ad deū. et illa scripta est in oibz creaturz. et ista obligatio ē p̄mū ligamē et vinculū quo hō ligat̄ cum deo: **S**ic ergo creature ligant̄ cū homie. qz sunt ppter hoīem. et exinde hō ligatur cū deo p talem obligationē. qz accepit ab eo: et sic factus est debitor.

De conditionibz et circūstātijz et modis istius obligationis. et p̄mo de magnitudine obligationis.

Titulus. c.

Qualiter hō p̄t sibi gaudiū acq̄rere.

Supra ti. i.

Cōcludit oīa eē ppter hoīem

quibz e de
et quia aīe
is q̄ habet
res cogno
s hō cogno
rillud op̄ ha
ie gaudiū
id q̄ d̄t
ullū gaudi
d̄ totū gau
re de his q̄
solū hō ha
cit ip̄as res
t q̄ habet
cognoscat
slo. **E**t ideo
e habet ip̄e
is que alie
ibi gratia.
ret habere
rudie. hō
er habere
p̄ homo
deberet
re solus
llis. **E**t
id sunt et
p̄dent: r
dū.
patet et po
ns creature
āmo nullā
virescent
e et nobilz
molceret se
d alia cre
ta se esse no
esse dignio
ta q̄ alie
ere nobili
ie: mlieres
obilitatē re
lebriorē et
creaturaz
q̄ omnibz
tra exaltat
s et aboia

Titulus.c.

Tit. c.
vi.

Q^uoniam autem

manifestata est obligatio in
hominem et deum. quia oritur ex acce-
ptione et donatione. **U**ltimo g^o radice et funda-
mentis obligationis ipsius: ut magis cognoscatur
videtur sunt conditiones et circumstantie ipsius
us et modi. quia omnia oriuntur vel ex parte recipien-
tis vel ex parte dantis: vel ex parte doni et rei
date. **E**t primo consideranda est magnitudo
obligationis quae magna sit et quanta. **E**t quia
donum et acceptum est manifestissimum. ideo primo
videbimus magnitudinem obligationis ratione
donorum acceptorum. **U**n^o magnitudo obliga-
tionis crescit ex magnitudine donorum. et
tanta est obligatio quanta sunt dona. ideo pon-
deranda ac mensuranda ac memoranda sunt
omnia dona et accepta: pro quibus est obligatus deo
homo: et tenetur quantum fieri poterit. **E**t quia primo
homo obligatur deo pro toto mundo et pro omnibus
creaturis. ideo tantum obligatur quantum totus
mundus valet et omnes creature. **U**n^o ipsa ter-
ra accepit totum quod habet a deo. quia accepit esse
de non esse et de nihilo. quia terra plus habet quam
nihil. **E**t quia accepit pro homine. ideo homo te-
netur pro ea reddere deo: quantum terra tene-
retur deo. si ipsa pro se accepisset. et ad tantum
obligatur quantum valet. et terra tantum va-
let quantum plus valet aliquid quam nihil. imo etiam
am quantum ipsa valet homini. **A**liud enim est dice-
re quantum terra valet homini: et quantum ter-
ra valet in se. quia aliud est iste valor. aliter il-
le. **I**tem obligatur pro seruitio: quod facit et im-
pendit sibi terra. **U**ltimius obligatur homo deo
pro aqua: quantum ipsa aqua obligaretur si ipsa habet
accepisset pro se quod accepit pro homine: et plus
quam terra. quia est lucidior et clarior. **E**t er-
go quanto plus ipsa accepit: de tanto plus
homo debet regratiari deo. **I**tem homo etiam
capit seruitium de aqua: pro quo tenetur deo re-
gratiari et seruire. et tantum deo tenetur pro
aqua: pro quanto nollet carere aqua. **U**lti-
mus quia aer accepit quicquid habet a deo. et
quia accepit esse de non esse: et accepit no-
biliores naturam quam aqua et terra. ideo
plus tenetur aer deo quam terra et aqua. **S**ed
quia non cognoscit se habere et accepisse quod ha-
bet: et homo cognoscit pro ipso aere. ideo homo te-
netur deo facere pro aere. quod aer teneretur
si cognosceret et si habet quod habet pro seipso habet: et etiam

pro illo seruitio quod aer attribuit homini: et pro
quo nollet carere aere. **S**imiliter est de igne et ceteris.

Uta ergo duplici via tenetur et obligatur
homo deo pro creaturis. **P**rimo quia nulla
creatura cognoscit se habere id quod habet. et ideo
nescit quid deo debet et quantum debet. et tamen
accepit. et ideo tenetur deo reddere pro his quae
accepit. **E**t quia solus homo scit et cognos-
cit hoc. ideo ipse homo tenetur facere pro quo
libet creatura id quod quilibet creatura debe-
ret facere deo. quia ipse est solus in mundo qui
potest et scit. **S**icut si in aliqua civitate non
esset nisi unus sapiens: et omnes alii essent insipi-
entes vel pueri. et si aliquis princeps faceret
unum magnam bonam civitatem illi et cuilibet
nonne ille qui est sapiens deberet reddere gra-
tias actiones: et loqui pro omnibus? **E**t si non fie-
ret. nonne totum imputaret illi et non aliis?
Sic est similiter de deo et de aliis creaturis et
hominibus. quia solus homo scit: et alie creature nesci-
unt. **I**gitur homo pro omnibus tenetur reddere. **S**ecundo
tenetur homo pro omnibus creaturis deo. quia crea-
ture acceperunt a deo quicquid habent: et non
acceperunt propter seipsas: sed propter homi-
nem: et pro homine videlicet ad seruiendum ei. **E**t
ideo sicut dominus obligatur pro omnibus qui dant ser-
uis suis propter ipsum: et non serui. ita homo
tenetur deo pro omnibus qui dant creaturis pro-
pter ipsum: et ipse creature. quia habet quod ipse crea-
ture acceperunt: non propter se: sed propter
hominem acceperunt: et propter hoc ut serui-
rent homini. **E**t ad cognoscendum quanta
sit obligatio pro quolibet creatura. primo consi-
deranda est creatura quantum valet in seipsa: et
quantum valeat una plus quam altera in nobi-
litate: perfectione: in natura et in universo.
Secundo considerandum est seruitium et beneficium
quod recipit homo de creatura: et quantum crea-
tura valet homini. et quantum homini est necessa-
ria. et consideranda est nobilitas et ignobilitas
creature seruientis. **U**nde quousque aliquam cre-
atura minus nobilis et infima: sit homini
magis necessaria: et magis seruiat homi-
ni quam creatura magis nobilis et superior. at-
tamen seruitium quod impendit illa creatura
magis nobilis: est dignius et nobilius. et
magis homo tenetur pro seruitio dignioris cre-
ature quam alterius. **Q**uia sicut creatura ex-
cedit creaturam in nobilitate. ita seruitium
creature nobilioris excedit seruitium cre-

Dupl^r
obligat^r
ho do p
creatur^s

Tantum
homo obli-
gatur deo
quantum ac-
cepit.

Tit. c.
vi.

Homo ob-
ligatur deo
pro omnibus
creaturis

Quantum
homo obli-
gatur deo
pro creatura

Ti. cc vij.

ature minus nobilis. Quis non in necessitate: ut declaratum est per exemplum: Plus enim tenet aliquis dominus per servitium unius militis: quam decem aliorum inferiorum: quia plus appreciat illud servitium. Et servitium unius comitis plus appreciat quam decem militum. et servitium unius ducis quam multorum comitum. Quarto enim res que servit fuerit nobilior: tanto etiam servitium factum per tale rem: est nobilior: et pro illo plus obligat. Hoc enim est ad magnum honorem et magnam nobilitatem et exaltationem alicuius rei: quod res nobiles et excellentes servitium et nobilitatem: et ipsa nobilitas excellit necessitate. Et ex hoc sequitur quod homo plus tenet per servitium aque quam terre. et plus per servitium aeris quam aque. et ignis quam aeris. et plus per servitium solis: lune et stellarum quam elementorum. et plus per servitium rerum viventium quam non viventium. et plus per servitium animalium brutorum quam arborum et herbarum. et plus per servitium hominum quam animalium. Et hoc totum est ratione nobilitatis creature servientis. cuius unum servitium quicquam est nobilior quam mille aliarum creaturarum minus nobilium. sicut etiam servitium membrorum superiorum. sicut cerebri capitis: oculorum: lingue: manuum: cordis et ceterorum: est multo nobilior servitio aliorum membrorum inferiorum: sicut pedum et tibiarum et ceterorum. Et omnibus his fundatur regula de magnitudine obligatiois. videlicet quod considerandum est de quolibet creatura quantum habet et accipit. et quantum sibi datum est. et per quantum quantum obligat reus deo. si sciret se habere id quod habet: et si per se ipsa haberet. Et quia omnes creature sunt ordinatae per gradus. id est possumus considerare valorem creaturarum per gradus. et etiam in quolibet gradu sunt multi gradus. Unde ille creature que sunt in primo gradu. que habent rationem esse et non vivere: tenent deo pro esse quod acceperunt. quia habent plus quam non esse et plus quam nihil. et ideo tantum debent deo quantum esse plus valet quam non esse. Et quia in illo esse sunt adhuc multi gradus ac differentie nobilitatis et pulchritudinis: quia una res habet nobilior et pulchrior esse quam alia. id est plus tenet ille res que pulchrior habet esse. Et quia homo obligat per creaturas ut dictum est. id est ipse tenet per omnia que habet creature. Alterius. creaturae que sunt in secundo gradu: plus tenentur quam ille que sunt in primo gradu. et similiter ille que sunt in tertio gradu plus quam de secundo gradu: quia habet hoc quod ille: et plus. et ideo obligant deo plus. Et ut dictum est hoc obiectum est homo obligat deo pro omnibus creaturis. quia creature acceperunt id quod habent: non propter se ipsas sed propter hominem. Sunt enim in istis gradibus multi gradus alij: ut dictum est in scilicet la nature de animalibus: de avibus: de piscibus et silibus. Pro omnibus his obligat homo deo. quia habet esse nobile quod habet nobilior una creatura quam alia: totum habet propter hominem. Et ecce ergo quanta obligatio hominis erga deum. et quantum tenet homo deo pro toto mundo. Tantum enim quantum valet quod mundus accipit: et quilibet creatura pro homine a deo. Satis ergo est homo obligatus deo pro mundo: et si nihil aliud accepisset.

magis est obligatus homo deo pro his que accipit in seipso quam pro toto mundo.

Titulus. ci.

Et quoniam homo accipit a deo quicquid habet in seipso sicut alie creature. id est si homo obligat pro his que accipiuntur alie creature. quia pro ipso acceperunt. et quia ipse solus cognoscit eas accepisse quod acceperunt: et quantum acceperunt. multo ergo magis debet esse obligatus deo pro his que ipse accipit pro seipso: cum ipse cognoscat se habere et accepisse: et quantum valet quod accipit. cum etiam cognoscat quantum plus accipit quam alie creature: et quantum valeat id quod accipit plus. Sicut ergo homo tenet pro toto mundo. ita tenetur pro toto seipso. quia sicut deus dedit totum mundum homini. ita dedit hominem sibi ipsi. Ideo tantum tenet homo pro seipso ipsemet valet. Quia autem homo multum valet et sic multum in natura sua preciosus: habet ostendit et manifestat totus iste mundus: et omnes creature que sunt in eo. quia totus iste mundus factus est propter hominem et pro homine. ergo homo plus ponderat et magis est preciosus: quam totus mundus et omnes creature in simul. cum tamen in natura sint tam nobiles et excellentes creature et tam preciose et tam magne. que omnes sunt propter hominem: et servitium homini. sicut sunt elementa et viventia ac sentientia: et corpora celestia incorruptibilia et perpetua. et inter omnia maxime ipse sol. Ut autem ex preciositate et magnitudine servitiorum co-

Eodem titulo.

Ti. l.

Supra titu. c.

Supra ti. c. i. si.

Preciositas hominis hic ostenditur

Supra ti. ccvij.

Concluditur quanta obligatio hominis ad deum pro creatis.

Eodem titulo.

f

homo et p
de igne c
obligatur
imop nulla
qd hnt: deo
debet: tunc
dere p hnt
ne et cogno
r facere p
natura debe
n mundo q
ciuitate no
eent in spi
eps faceret
r cuilibet
reddere gra
Et si no sic
i no alios
creaturis et
nature nesci
Secu
n qz crea
ent: no
er homi
li ei. Et
bant ser
ta homo
aruris p
s ipe crea
de et serui
entia qnta
ad pntu colu
et in seipso
altera nobi
p qz
is veniens
ie beneficiu
nam crea
si necessitat
ignobilitas
s aliquid cre
est homini
ruat homi
a ligio: at
lla creatura
nobilis: r
ignotis cre
reatura eoz
ita servitium
servitium

Titulus. cii. z. ciii

gnoscat magnitudo z nobilitas ipsi nature cui seruit. cogitare possum? quanta est magnitudo: preciositas et valor nature humane: cui totus mundus plenus tam magnis z preciosis creaturis continue seruit.

Diccludit immortalitas aeternalis.

Titulus. cii.

Precio/
sitas ho/
mis et
pote anie

Et sine dubio preciositas z nobilitas creaturarum homini seruenti manifestant et dicunt nobis: quod in homine est aliquid immortale z incorruptibile ac perpetuum semper viuens. quod creature quedam seruientes homini sunt incorruptibiles et semper durantes in suo esse sine aliqua diminutione: sicut sol z corpora celestia: Unde enim esset hoc? quod ordo esset iste? quod creature que continue seruiunt homini: z ad hoc facte sunt et ordinate: essent tante nobilitatis: perfectiois et preciositatis: quod essent omnino incorruptibiles et perpetue. z quod homini cui seruiunt esset totus incorruptibilis ac immortalis et nihil esset in eo immortale? Ergo in homine est aliquid immortale. Sed hoc non est corpus. quod corpus moritur. sed in homine est aliquid ultra corpus: quod est immortale et perpetuum. Hoc autem non potest esse nisi id quod est excellentius in homine. z hoc est liberum arbitrium. Et per hanc animam hominis est immortalis: in qua est liberum arbitrium radicatum et plantatum. Ergo magnitudo et preciositas creaturarum ostendunt hominem esse magni precij. quod sibi continue et incessanter seruiunt. Si ergo ipse homo dignior est alijs creaturis sibi seruientibus: et plures tales creature sunt perpetue. sequitur quod homo est ad maiorem partem sit perpetuus. Vel seruientis erit preciosius et nobilior illo cui seruit quod est homo. z esset ibi ordo in vniuerso peruersus. quod tamen est contra naturam ordinis. quod ordo de se dicit regulatum z non peruersum. Ergo sequitur: quod homo est magni precij et magni ponderis et valoris. Nam deus dedit homini magnum donum: quod dedit homini ipsummet hominem. Plus igitur dedit illi in se: quam quod dedit sibi totum mundum. quia homo plus valet quam totus mundus. et ideo obligatur deo pro tanto: quantum ipse valet.

Quod ponderandus est homo pro partibus suis ut sciatur quantum valeat.

Titulus. ciii.

Quonia autem homo non potest scire quantum obligatur deo pro seipso: nisi sciat quantum valeat z ponderet. et quod totus homo insimul est magni ponderis et precij. et plus ponderat quam totus mundus. ideo si scilicet mundus non potest ponderari: nisi sit in partes suas diuisus. ideo homo multo minus poterit ponderari: nisi diuisus pro partibus: et partes ipse ponderent. et sic melius scimus pondus ipsius hominis insimul et pro cum quantum fieri poterit. Et primo diuisatur homo in suas partes generales z magnas. z postea iterum ille partes diuidantur in partes speciales et paruas. quod quilibet pars in homine est magni precij et valoris. Partes autem magne et grosse in quibus prout diuisi: homo totus sunt esse: viuere z sentire et intelligere seu liberum arbitrium. Vel partes magne z grosse hominis sunt corpus z anima. sed partes speciales z parue sunt partes corporis z anime. quod corpus habet suas partes: sicut z anima. Ponderandus est ergo homo secundum omnes suas partes magnas primo. secundo secundum omnes suas partes paruas. Ponderet ergo seipsum secundum esse primo. quod est prima pars. Unde homo dicit cogitare quod aliquid non fuerat: et nihil erat. Accepit ergo homo primo hoc ut esse inciperet: cum non esset. z aliquid fieret cum nihil foret ante. Ergo bonum accepit quod esse accepit. quod non erat et nihil habebat. Et quibus alie creature similiter acceperunt esse cum non essent. z facte sunt cum nihil essent ante. z deus dedit eis esse cum non essent propter hominem z propter eam hominis. et ideo preciosius est eam hominis quam eam aliarum rerum. Unde eam omnino respicit esse hominis: z ad ipsum tendit tantum quam ad principale? et maius esse et preciosius? propter quod est esse omnino creaturarum. Ecce igitur quantum ponderat esse hominis quod accepit: quantum valet et quantum precij est. Dulcius ergo obligatur homo deo pro esse quod accepit. z quibus nihil plus accepisset. plus valet esse hominis super nihil: quam esse omnino creaturarum. Item non solum accepit homo esse. imo amplius quod pulchrum et formosum esse z artificiosum. hoc enim est maius quam esse tantum et aliquid tantum. Plura enim sunt que habent esse: sed non habent pulchrum esse neque formosum: sicut homo habet. Et si aliquid bus sit datum pulchrum esse. artum esse hominis est pulchrum? et formosum? quam omnino aliarum creaturarum. et etiam si habent pulchrum esse to/

Precio/
sitas ho/
mis ro/
ne esse

Precio sitas ho mis rō / neviue / re. tum hñt ppter hoīem: qre multū tenet hō deo. **U**t scō hō d3 cogitare 7 pon derare se p viure. **U**n nō solū est hoi da tum esse pulchrū. sed de^o voluit eū magis exaltare: 7 dedit illi viure 7 vitā. **U**n ma ius sine cōpatiōe viure q̄ esse tm̄. 7 ma ius est accipe viure de nō viure q̄ eē de nō esse. **E**t licet alijs creaturis sit datū vi uere. attū hoc est eis datum ppter viure qd̄ est in hoīe. qz omīa que viuūt: viuunt ppter hoīem. **I**deo p̄ciosior ē vita hoīs: q̄ vita oīm aliāz creaturaz. **U**n omīe vi uere oīm creaturaz tendit ad viure ho minis: 7 respicit illud tanq̄ pncipalius 7 nobili^o. et iō viure hoīs tanq̄ pncipale viure: excellit omīe viure. **D**agne ḡno / bilitatis est viure qd̄ est in hoīe. 7 plus obligat hō deo p suo viure: q̄ p viure oīm creaturaz. **U**teri^o tertio post esse 7 post viure: est hoi datū sentire: 7 hō ele uat ali^o. **E**t licet alijs sit silt datuz: attū totū hñt ppter hoīem. **E**t nō solū senti re. imo multis modis vt videre: audire 7c. **D**gnus ornat^o est iste: 7 qnta nobilitas **E**t silt est illud dilatādū sicut p̄us de cē 7 viure. **U**teri^o debet hō seipm pon / derare p suū p̄riū valorē. videlicet p libe rā arbitriū. **H**ō enī accepit solū esse 7 pul chrū esse. nō solū viure 7 nobile viure. nō solū sentire 7 cōplerū sentire: sed plus. **S**upra oīa ista accepit libez arbitrium: rem grandissimā: in natura dignissimā 7 nobilissimā. **E**cce p̄c. ositatez liberi arbi / trij. qz nulli alteri datū est nisi homi / cialiter. **E**cce speciale p̄uilegiū 7 p̄rogati ua homis. qm̄ viure: esse: sentire alijs re bus data sunt etiaz sicut hoi. **C**ōmunia ergo sūt alijs creaturis 7 hoi. **S**ed h̄ scz li bez arbitriū specialr datū est hoi. **N**ō ei est hoi et alijs cōmūe. **I**ta ḡ specialitas significat p̄ciositatez liberi arbitrii 7 digni / tate. **P**lus ḡ ponderat libez arbitriuz q̄ oīa alia. scz esse: viure: sentire. iō ē supra oīa eleuatū: dignissimū et altissimū i na / tura. **E**cce ibi maiestātē nature: impato / rem et regē toti^o nature. **O**mīe igitur esse: omīe viure: omīe sentire est ppter liberuz arbitriū. **U**n sicut omīe esse qd̄ est i crea / turz 7 omīe viure et sentire: sunt ppter eē viure 7 sentire hoīs. ita eē viure 7 senti

re q̄ sunt in hoīe: sunt ppter libez arbitri um immediate. **E**cce mirabile regimē na ture: liberū arbitriū est rex. **U**nde viure 7 sentire q̄ sunt in hoīe sunt ipa sedes libe ri arbitrii. in q̄b; imediate sedet libez ar / bitriū. **E**t qz imediate seruiunt ei. iō sunt nobilissima in homie. qz imediate sunt cōiuncta libero arbitrio: et seruiunt ei: et portant eū sicut equus dñm suū. **D**einde omīe aliud esse extra hoīem in creaturis: 7 omīe viure et omīe sentire sunt ppter eē viure et sentire: que sunt in hoīe. **O**mīa ergo que sunt in homie: laborant in ipso cōtinuez incessanter: vt maneat et sedeat ip̄e rex scz libez arbitriū qd̄ est imortale: ppetuū et diuinū. **I**ō tota natura extra hoīem est sollicita p hoīe: vt sedes liberi arbitrii q̄ est in hoīe: seruet: duret 7 pma neat. **U**n oīa que sunt inferiora hoīe: ha / bent quoddā esse in hoīe: 7 includunt in hoīe. **N**ā elemēta arbores: plāte: 7 aīalia oīa hñt esse i eo. qz cū elemētis est: cū ar / borib; et plātis viuit: cū aīalib; sentit. **A**t tū esse nobili^o hñt elemēta in hoīe q̄ i se ip̄is. et arbores nobili^o viure. 7 aīalia no bilius sentire in hoīe q̄ in seip̄is. **E**t hec est ratio. qz omīa hñt in homie esse huma num. et sunt cōiuncta cū libero arbitrio: quod est dignissimū inter omīa creata. p qd̄ in homie est pncipat^o et dominium 7 regnum. 7 ideo oīa q̄ iungunt cū eo no bilitantur et dignificant. **E**xinde sequit^o qz omīa elemēta et arbores 7 aīalia ha / bent aspectuz ad illud esse nobile qd̄ hñt in hoīe: et ordinant^o ad illud: et sūt ppter illud: et appetunt p̄seruare naturaliter il / lud. qz in h̄ nobilitant^o. **N**on aut oīa ista imediate iungunt cum libero arbitrio: neqz eqliter appropinquant ei. qz nō sunt eque digna: sed p quēdā pulchrū ordinez maiorē vel minorē dignitatē. magis vel min^o appropinquāt. **U**n esse elemento / rū qd̄ est in hoīe est infinitū. et ibi portat^o 7 collocat^o vita vegetatiua. qz nobilior. de inde vita vegetatiua portat ip̄m sentire 7 sensitiuam. qz dignior est ista q̄ alia. vlti mo ip̄m sentire siue frus sensitiva cū oī / bus suis partib; nobili^o portat ip̄m libe rā arbitriū. 7 iō ibi sedet et regnat in illa. ibi imperat: ibi dñat libez arbitriū. **U**

Tit. ci.

Oīa ha bēt qd̄ / dā esse i homie

Precio sitas ho mis rōe sentire

Precio sitas ho mis rōe libe. ar.

Titulus. ciiii.

Solus deus sedet in li. ar. sicut rex
terius autē liberuz arbitriū nihil portat creatum v' sedet in eo. quia nihil creatuz est supra ipm: sed ipm est supra omnia. g. solū creator d'z ibi sedere. Quia valde rationabile est: q' sicut libez arbitrium qd est supra omia creata. sedet supra oia alia. ita creator q' est supra libez arbitriū: sede at supra ipm. **E**cce libez arbitriū factum est sedes dei: ibi enī solus de' d'z imperare: dñari z regnare. **V**ide g' q'liter liberuz arbitriū imediatez sine medio coniungit deo: z cū sūmo creatore. z tangit ipm sine medio z portat ipm. et nō pōr magis sibi appropinqre. **E**cce sūmā hoīs dignitatē p liberū arbitriū. qz factum est dei habitaculū ppetuū z imortale. **O**mnia autē in natura clamāt libez arbitriuz esse p'ciosissimū z dignissimū supra oia. z ordo creaturarū hoc clamāt: h' clare manifestat. **U**ide q'liter ipm eē repit in oibz creaturis generaliter. qz est infimuz oim. deinde vide quō viuere ē in paucioribz: z ē nobilius. deinde sentire adhuc nobilius: z in paucioribus qz viuere. z vltra artēde quomō ipm liberū arbitriū repit adhuc in paucioribus. qz ē in solis homibz. **I**ste g' ordo manifeste declarat dignitates liberi arbitriū. qz cōiungit oia cum deo. qz elementa cōiungunt cū vita vegetatiua. z vita vegetatiua cū sensitīua. z sensitīua cū libero arbitrio: z liberū arbitriuz imediate cum deo. **E**cce igit' qualr de' eleuauit hominē p qndā scalā de gdu in gdu: donec venit z traxit vsqz in seipm. **N**ec potuit eleuari p naturā: nec maiorē accipe dignitatē naturālē. qz tract' est z eleuat' vsqz ad dei similitudinē z imaginē viuā. **N**am liberum arbitriū ē imago dei viuā. **E**t qd altius: digni' z nobilius. z qd meli' eē poterit imagine dei viuā: **D**ultū autē dedit de' hoī qn dedit sibi eē cū nō eēt. adhuc plus qn dedit sibi viuere: z multo pl' qn dedit sibi sentire. sed maximū qn dedit sibi libez arbitriū: qd est imortale z ppetuum. et dedit sibi suam imaginē: suā similitudinē. qz tunc fecit eū sibi simile in natura: et quasi de suo genere. et nullam aliam creaturā mundi ad hanc dignitatē eleuauit. **U**n sine dubio in hoīe est plena dei imago et similitudo creata. nec vltra ē ascen-

Repetit
p'ciositas
rez hoīs
rōne li.
arbi.

sus. **E**t h' ostēdit ipse ordo nature. **U**nde plus imitant' ipse creature deū que viuūt qz q' sunt tm. z plus ille q' sentiunt: qz ille q' viuunt. **M**axime g' imitat' hō deuz habens liberū arbitriū. quia in scala nature nulla creatura est supra. qz in eo est finis z cōplēmentū: et plena et cōpleta imitatio: imago et similitudo creatoris. **V**ide g' qnti ponderis est homo: qnti valoris et quāti precū p libez arbitriū. **V**ide g' qntū accipit homo. quale donū. qz accepit liberuz arbitriū: ppetuū ac imortale. **V**ide qntum tenet z obligat' homo deo: qui solus accepit tantū donū specialissimū: et accepit alia dona. ante tm nihil habuit. **S**ic igit' diuidendo hoīem p partes suas magnas: z eas ponderando: cogitare: possum' pond' et p'ciū toti' hoīs z valorē. **P**lus g' sine dubio valet homo qz totus mūdus. z g' plus obligat' deo p seipō qz p toto mundo. **I**n uigilare igit' debet vt sci at qd accepit: cū h' scire possit: z aliter h' cognoscere non possunt.

Ut sup
titu. c.

De ponderandus est etiā homo p animā z corp' q' sunt pncipales pres ei'.

Titulus. ciiij.

Quonia autē tot' hō nō solū diuiditur in partes supradictas. imo etiaz aliter pōt diuidi. et cōiter in duas ptes pncipales: q' sunt corp' z aīa: et ex qbz cōpōsitus est. id si volum' scire quid accepit hō aliter qz p moduz supradictū et clar'. ponderem' hoīez et parte corpis et aīe: et videam' qntē nobilitat' z valoris sint corp' z aīa. **E**t pmo nobilitatē corpis. quia est mirabilissime dispositum z organisatū: sapiētissime ordinatū et fabricatum sup omnia mundi corpora. **E**cce qnta pportio: quanta ordinatio est inter oia mēbra: quō sunt inter se cōnexa inter se pportioata. **U**nū enī inuat aliud: vnū seruit alteri. **E**cce quāta pulchritudo. **V**ide pmo faciē hoīs: et manus et pedes. quia nihil in eis inuenies superflūū nihil diminutū. **E**cce staturam hominis pulcherrimā erectā. **Q**uanti ergo ponderis: qnti valoris hō sit. potest estimare qz p corp' humanū. **P**lus g' tenet hō deo p suo corpe qz p toto mundo. **U**t autē magis ponderemus corpus. videamus ipa

Ti. ciiij.

Preciositas hoīs rōe corpis

Ut sup
titu. c.

necesse est q̄ sint tres virtutes et potesta-
tes dissimiles in anima eis correspondentes
Ideo est in anima spiritus nutriendi: augmen-
tandi et generandi. Et sic sunt ibi officia
tria naturalia. et ista tria continentur sub vna
potestate generali que vocatur spiritus ve-
getatiua. Et iste tres virtutes sunt in re-
gno anime ad modum laboratorum: agricola-
rum et mercatorum. quoniam sicut isti incessanter la-
borant ad sustinendum alios statim nobiles
regni. quoniam aliter nullus status posset du-
rare nisi isti continue operentur. et ideo isti po-
tant totum pondus regni et omnes statim supe-
riores. Ita conformiter isti tres status sine
virtutes infime continentur et portant alias vir-
tutes et potestates superiores ac nobiles in re-
gno anime. et continue et incessanter laborant
pro eis: et portant pondus totius regni et omnes
status superiorum potestatum et officiorum. Et
iste etiam tres virtutes habent quatuor alias
eis famulantes: et ministrantes eis conti-
nue scilicet. Virtute appetitivam seu attracti-
vam: cuius officium est cibum desiderare et acci-
pere. Virtute retentivam: cuius est cibum reti-
nere. Virtute digestivam: cuius est cibum co-
quere et digerere. Virtute expulsivam: cuius
est superfluitates expellere. et bonum chimum
in omnia membra delegare. Omnia enim ista offi-
cia exercet anima cum instrumentis et organis
corporeis. ita quod iste potestates et virtutes
sunt ligate cum corpore. et operationes earum fiunt
cum corpore et mediante corpore. Ideo etiam for-
tificandis et debilitandis iste operationes secundum de-
bilitates et fortificationes corporis. ita quod quoniam
totum corpus est fortius: tanto etiam iste virtu-
tes sunt fortiores. Et ideo iste virtutes di-
cuntur virtutes corporales. Post istum vero
statum in regno anime: sequuntur alij statim supe-
riorum virtutum et potestatum et officiorum ma-
gis nobilium. Unde in homine sunt operationes
aliquae magis nobiles quam predictae: quae tamen
non sunt summe: sed mediocres. sicut sunt
videre: audire: odorare: gustare et tange-
re. Et quod iste operationes sunt dissimiles: ne-
cesse est quod in anima sint etiam quoniam potestates
dissimiles: istis operationibus correspondentes.
scilicet Potestas visiva: cuius officium est appre-
hendere et cognoscere colores: figuras et
lucem. et ista virtus est coniuncta cum oculis. et
anima exercet istud officium cum oculis. Alia

virtus est potestas auditiva: cuius officium
est scire et cognoscere sonos et voces et
armonias ac consonantias sonorum et vocum.
Et ista virtus est coniuncta cum auribus: et
cum illis exercet illud officium. Alia vir-
tus est olfactiva: que apprehendit odores.
Et similiter de gustu et de tactu. Ecce mi-
rabile matrimonium inter membra cor-
poris organica ex vna parte. et virtutes et
potestates seu officia alia ex alia parte. Ecce
corpus cum multitudine organorum pul-
cherrimorum. Ecce animam cum multitudine
et varietate virtutum: potestatum et officio-
rum nobilium. Omnes autem virtutes iste et
potestates continentur sub vna virtute et po-
testate generali seu communi quae dicitur sensitiva
Et ideo omnes iste virtutes dicuntur sensitivae: et
vocantur corporales et carnales seu organice.
quod sunt coniuncte cum corpore et carnes organice.
Et operationes earum sunt cum adiutorio orga-
ni corporalis. ideo etiam debilitantur et fortifi-
cantur secundum quod organum debilitatur et fortifica-
tur. Item etiam iste potestates dicuntur servi-
les seu servae et non liberae. et hoc ideo. quod sunt
ligatae cum corpore. et etiam subiectae sunt alijs
potestatibus superioribus naturalibus. Quia
autem iste potestates omnes vno no-
mine dicuntur corporales. attamen inter eas
est dignitas et maiestas: nec sunt equa-
les. Quia sicut vnus sensus excellit alijs
in locorum diversitate. ita excellit cum in vir-
tute et nobilitate. Unde odoratus excel-
lit gustum ratione situs et loci. quia sentit et
percipit longinquius. Similiter auditus excel-
lit odoratum. longius enim odoratum quam gu-
stamus. Et longinquius audimus quam odo-
ramus. et sic oculi excellunt aures. longius
enim videmus quam audimus. Sensus autem
tactus est infimus omnium: et est pro totum
corpus expansus. Praeter autem istas vir-
tutes seu sensus exteriores: habet anima ali-
os sensus interiores occultos et nobilio-
res: qui habent organa interiora occulta in
cerebro et capite. que quidem virtutes sunt
sensus communis: imaginativa: fantastica
estimativa et memorativa. Post predictas
virtutes et officia alia virtus est et
potestas in regno anime. scilicet virtus mori-
ua de loco ad locum. Et per istam virtutem
anima dilatat et extendit membra perstringit et

De po-
tencia ve-
getatiua

De pot-
estate vege-
tative po-
tentiae.

De pot-
estate senti-
tiae et
pabibus.

Poten-
tia senti-
tiae di-
cuntur or-
ganice
corpales
carnales
et servae.

Differ-
entia cap-
tiae nobili-
tas.

De sensu
communi

De virtu-
te mori-
uae.

num. et tamen est primū et radix atq; fun-
damentū oīm alioꝝ donoꝝ: et omīa alia
dona sequuntur amorē: et pcedūt ab amo-
re tanq; a radice et pncipali dono. Et iō
omīa alia dona nō sunt nisi signa amoris:
et declarant et manifestant ipm amorem
occultū et inuisibile: eo q; ipa dona viden-
tur: et ipse amor nō videtur. et iō in dono
videt et relucet amor. Sicut enī fumus
arguit ignem infallibiliter. ita dona exte-
riora arguunt amorē infallibiliter dantes.
Quāuis pmo datur: et sit pmo donum.
attamen pmo apparent dona alia. et recte
ostendunt qualis et qntus sit amor. Un-
de hoc est simile sicut de pductione mun-
di visibilis et manifesti: q; manifestat aliā
productionē occultā in deo: que est ma-
ior in infinitū et eterna. ita donum visibi-
le qd videmus: manifestat donum inuisi-
bile dei occultū. scz suum amorē: qui pre-
cessit omīa dona. qz nisi p̄us dilexisset ni-
hil dedisset. ita q; ipa dona exteriora sunt
via et scala ad veniendū ad amorē dei: et
ipm inueniendum. Quia ergo ipa dona
sunt pma signa et argumenta amoris. iō
et qntitate et p̄ogatiua donoꝝ recte pos-
sumus arguere et cōcludere quantitatē
et p̄ogatiuā amoris. Et quia deus totū
mundū fecit ppter hominem. ideo in to-
to mundo pmo dilexit hominem et pnci-
paliter. et omīa alia dilexit ppter hominē
Et sic in alijs creaturis nō diligit nisi ho-
minem. Et quia super omnes creaturas
exaltauit hominē et ornavit: et dorauit in
corpore et in aīa. sequitur q; sup omnes crea-
turas et p̄ ceteris dilexit hominē. Et qm
am amor dei qd est donū occultum eius:
excellit et superat omnes creaturas et oīa
dona creata. ideo super omnes creaturas
dilexit hominem. Cum etiā amor dei er-
ga hominem sit purissimus: verissimus:
securissimus: sincerissimus et summe li-
beralis ac gratuitus. qz ipse primō dilexit
hominē: et amor suus p̄cessit. nec dilexit
hominē ppter aliqd qd habebat ab ho-
mine. nec aliquid prius dedit ei homo: vt
eū deus sic diligeret et tanta dona dona-
ret. sed sua bonitate sola: ac pura liberali-
tate p̄uenit hominē amando ipm ante-
q; esset gratis et gratuite: et dando sua in-

Li. xvi

Li. xvi

estimabilia. Sequitur ergo q; homo ob-
ligatur deo creatori suo plus iune cōpara-
tione p amore suo liberalissimo: quo pri-
mo dilexit eum: q; p omnib; alijs donis.
de quanto magis valet amor dei: q; om-
nes alie creature. Duo ergo sunt pensan-
da diligēter. scz dona dei: et amor dei q; p̄-
cesserūt. Magna autē est obligatio ex pre-
donoꝝ. sed maxima ex parte amoris. Ec-
ce ḡ duo ligamīa: p q; obligat deus sibi ho-
minē: et reddit eū sibi obligatū. Declara-
ta est ḡ magnitudo obligatōis ex parte dan-
tis scz dei. q; orit ex puritate et sinceritate
sui nobilissimi amoris oīa dona pceden-
tis. q; amor tantū ē excellens qntus ille q;
amat. Et qd excellēt? deo: qd potēt? do-
qd meli? qd nobili? Ergo nihil excellē-
ti? nihil meli? seu nobili? amore dei.

De magnitudine obligatōis ex parte
accipientis. scz ipius hominis.

Titulus. cxij.

Non solū autē magnitudo dono-
rū et amor dantis sincerissim? et
purissim? causant magnitudines
obligatōis. sed etiā necessitas inuitabil
ipi? accipiētis. scz hoīs. Non enī sicut est
libera volūtas et ḡuitas ex parte dantis et
nō necessitas. ita est libertas ex parte accipi-
entis. qz hō velit nolit: necesse est sibi vt
accipiat dona et bona dei: sine q; nō p̄t
esse vno momēto. Refutet enī si p̄t: et di-
cat: nō indigeo aere neq; tra. nō indigeo
sole. iā sine illis viuere possum: āpli? non
recipiā dona et bñficia dei. Videte ḡ in-
uitabilem necessitatē hoīs accipiendi do-
na et bñficia dei: et cōtinuā et incessabilez.
Videte quō deus liberalit et incessant et ḡ
tis tribuit sua dona: et succurrit indigētie
hoīs: nūq; deficit: nūq; denegat. Rursuz
est alia necessitas et maior in hoīe. qz con-
tinue et incessant indiget p̄seruari et ma-
nuteneri in esse. qz de nihilo ē: et ī nihil re-
dīret: si nō a manu dei p̄suaret: vt iā ostē-
suz est. Ecce ḡ quō hō sume indiget deo.
qz sine ipso nullo mō p̄t esse: nec p̄t durare
p vnū momētū. Quia ḡ hō sp̄ indiget do-
et capit ab ipso incessant et necessario oīa
p̄dicta. nec aliq; ali? p̄t sibi dare illa. se-
quitur etiā tunc q; homo soli deo obli-
gatur: et sume obligat tanq; amico. sum/

Necessitas acci-
piendi ob-
ligat ho-
minem
deo

Necessitas p̄ser-
uationis
obligat
hominē
deo
Li. xvij
in fi.

